

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی خراسان رضوی

مرکز بهداشت استان

مرکز بهداشت شماره ۳ شهرستان مشهد مقدس

خود ارزیابی برنامه کودکان

واحد سلامت خانواده و جمعیت

مهرین شوروژدی

۱۳۸۹

فهرست

عنوان

صفحه

۱	مقدمه	۳
۲	سئوالات مربوط به تولد یا فوت	۴
۳	مراقبت‌های کودک و تثبیت در پرونده	۵
۴	تثبیت فرم‌ها و دفاتر را کنترل کنید	۷
۵	تجهیزات مراقبتی کودک را کنترل کنید	۸
۶	جررسی نحوه توزیع شیر مصنوعی	۹
۷-۱۰	چند نکته برای ایجاد نظم و سرعت عمل	

مقدمه :

دوران کودکی از مهم‌ترین مراحل رشد انسان است، مراقبت از کودکان موجب تشخیص زودهنگام اختلالاتی که در ظاهر نامشخص یا کم اهمیت جلوه می‌کنند خواهد شد و با انجام اقدامات مناسب از ایجاد عوارض در کودک جلوگیری می‌شود. به همین جهت مراقبت‌های بهداشتی کودکان مورد توجه کشورهای جهان بوده است.

سازمان جهانی بهداشت نیز توجه خاصی به مراقبت‌های بهداشتی مادر و کودک داشته و تعدادی از شاخص‌های ارتقاء سطح بهداشت را در رابطه با برنامه‌های کودکان انتخاب کرده است. از جمله مرگ شیرخواران، مرگ کمتر از ۵ سال و وزن کم هنگام تولد.

سؤالات مربوط به تولد یا فوت :

آیا در ماه گذشته تولد جدید یا فوت کودک زیر ۵ سال داشته‌اید: ☐ خیر ☐

اگر پاسخ شما بلی است موارد زیر را بررسی کنید:

آیا تولد یا فوت در دفتر آمار حیاتی ثبت شده است؟ (مراکز بهداشتی درمانی روستایی)

- آیا تولد یا فوت در جداول مربوطه در زیج حیاتی ثبت شده است؟

در صورت داشتن تولد :

- آیا تشکیل پرونده برای مورد جدید داده‌اید؟

- آیا نوزاد در روز ۵-۳ پس از تولد توسط پزشک ویزیت شده است؟

در صورت داشتن فوت :

- آیا مورد را به صورت تلفنی به مرکز خبر داده‌اید؟

- آیا فوت و علت آن در فرم ۱۱-۱۲ و روی جلد پرونده ثبت شده است؟

- آیا با کمک پزشک و کارشناس مرکز پرسشنامه را تکمیل کرده‌اید؟

- آیا با توجه به علت فوت اقدام خاصی در مرکز شما به منظور پیشگیری از تکرار موارد مشابه قابل

انجام است؟ و آیا اقدام صورت گرفته است؟

- آیا پیشنهاد خود را به مرکز ارسال نموده‌اید؟

- آیا اقدامات لازم بر اساس صورت جلسات کمیته کاهش مرگ و میر مرکز یا ستاد را انجام داده‌اید؟

مراقبت‌های کودک و ثبت در پرونده :

مراقبت کودک را بر اساس فلو چارت ارسالی انجام دهید.

پرونده‌های کودکان مراقبت شده را پس از انجام هر مراقبت کنترل کنید.

جهت کنترل پرونده به موارد ذیل بیشتر توجه نمایید :

آیا کلیه بندها به صورت کامل پر شده‌اند؟

۱- آیا کلیه قسمت‌های علامت خطر شامل تعداد تنفس، درجه حرارت و .... را تکمیل کرده‌اید؟

۲- آیا قبل از تکمیل قسمت ارزیابی وزن، قد و دورسر منحنی‌های مربوطه در پرونده و کارت رشد

رسم شده و ارزیابی بر اساس آن انجام شده است؟

۳- آیا قسمت تغذیه کامل است؟

۴- آیا قدرت بینایی هر دو چشم را به تفکیک ثبت کرده‌اید؟

۵- آیا دندان‌های پوسیده را مشخص کرده‌اید؟

۶- آیا در صورت نیاز به ارجاع، علت آن را ذکر کرده‌اید؟

۷- آیا آموزش‌های لازم به مادر ارائه شده است؟

۸- آیا نام و نام خانوادگی خود را انتهای برگه نوشته‌اید؟

۹- آیا زمان مراجعه بعدی را ثبت نموده‌اید؟

در صورت نیاز به پیگیری:

۱- آیا در مراقبت پیگیری ارزیابی مجدد خود را با رنگ دیگر علامت زده‌اید؟

۲- آیا در مراقبت پیگیری طبقه‌بندی جدید کودک را با رنگ دیگر نوشته‌اید؟

۳- آیا در مراقبت پیگیری، ردیف پایین فرم (مربوط به نتیجه پیگیری، بهتر شده یا نشده) را ثبت نموده‌اید؟

در صورت نیاز به ارجاع:

۱- آیا فرم ارجاع و نتیجه ارزیابی خود را ثبت کرده‌اید؟

۲- آیا در صورت ارجاع فوری همان روز یا روز بعد نتیجه ارجاع را پیگیری کرده‌اید؟

۳- آیا در پس‌خوراندن ارجاع دستور خاصی جهت انجام وجود دارد؟ آیا نتیجه پس‌خوراندن کتبی یا شفاهی را

در فرم ۱۱-۱۲ وارد کرده و اقدامات لازم را انجام داده‌اید؟

چند توصیه :

- ۱- با تشکر از مادر او را به استمرار مراقبت‌های کودک تشویق کنید.
- ۲- چند سؤال از مادر به منظور اطمینان از دریافت صحیح آموزش‌ها پرسید.

ثبت فرم‌ها و دفاتر را کنترل کنید :

- آیا چوب‌خط کودک سالم و مانا را تکمیل کرده‌اید؟

جدید: مراجعه برای اولین بار جهت مراقبت و تشکیل پرونده

تکراری: مراقبت روتین برای بار دوم یا بیشتر

پیگیری: مراقبت به دلیل بررسی مشکلات کودک و خارج از زمان مراقبت معمول

- آیا تعداد کودکان ثبت شده در دفتر مراقبت ممتد با سرشماری اول سال ، آمار متولدین و کودکان

فوت شده و مهاجرتها همخوانی دارد؟

- آیا آمار مراقبت کودکان با دفتر مراقبت ممتد همخوانی دارد؟

- آیا دفتر پیگیری با آمار پیگیری و نتایج آن در قسمت پایین فرم آمار همخوانی دارد؟

- آیا دفتر دارویی با موجودی کمد دارویی و فرم درخواست دارو همخوانی دارد؟

- آیا دفتر ثبت نام بیماران «مراکز روستایی» با دفتر دارویی همخوانی دارد؟

- آیا برای کلیه کودکان بیمار ثبت شده در دفتر ثبت نام بیماران فرم مانا تکمیل شده است؟

- آیا حداقل یک جلسه آموزشی در ماه (متناسب با مشکلات شایع و شیوع بیماریهای فصلی) جهت

برنامه کودکان برگزار شده و صورت جلسه با ذکر اسامی شرکت کنندگان وجود دارد؟

- شاخص های مراقبتی کودکان را با دوره های قبل (سه ماهه گذشته) و (سه ماهه مشابه سال گذشته)

مقایسه کنید. علت افت و یا افزایش شاخص را بررسی کنید. جهت حفظ شاخص ها یا افزایش کیفیت

و کمیت مراقبت ها برنامه ریزی کنید.

- اگر بیماری یا مشکل خاصی در بین کودکان منطقه شما شایع شده است، سریعاً با همکاری مرکز جهت

کنترل آن اقدام کنید.

تجهیزات مراقبتی کودک را کنترل کنید. :

آیا کلیه اقلام ذیل موجود، سالم و تمیز می باشند؟

- ترازوی اطفال و بزرگسال

- وزن‌ه‌ی شاهد ۲ و ۵ کیلویی
- کارت رشد، کارت واکسن، کارت مادر و فرم‌ها به تعداد کافی
- تایمر، چارت سنجش بینایی (در محل مناسب نصب شده باشد).
- قدسنج رومیزی و دیواری، متر نواری
- آیا پوست‌رهای کودکان در محل مناسب نصب شده‌اند؟
- کلیه واکسن‌ها موجود باشد (یخچال واکسیناسیون تمیز و بدون برفک باشد و نمودار دمای آن روی درب رسم شده باشد).
- آیا کلیه اقلام دارویی برنامه کودکان موجود است، در صورت عدم وجود یک قلم درخواست‌های دارویی را بازنگری کنید و سریعاً خارج از نوبت درخواست بزنید.
- آیا محل نگهداری داروها دور از نور، گرما و رطوبت است؟
- آیا درخواست دارویی براساس فرمول انجام شده؟ (در محاسبه مصرف واقعی سه ماهه دقت کنید)
- آیا کلیه اقلام دارویی تاریخ مصرف بالای ۶ ماه دارند؟
- آیا در صورت کمبود یا نقص تجهیزات، دارو و واکسن درخواست به موقع «قبل از اتمام» داده شده است؟
- آیا پیگیری لازم انجام شده است.
- اقلام دارویی در شهر و روستا: قطره‌های مولتی‌ویتامین و آهن
- اقلام دارویی در روستا: شربت آموکسی‌سیلین، شربت پنی‌سیلین - شربت کوتریموکسازول
- شربت و قطره استامینوفن قطره سولفاستامید ۱۰٪، قطره نیستاتین، پودر ORS، پماد جلدی تتراسیکلین ۳٪

بررسی نحوه توزیع شیر مصنوعی:

- ۱- آیا از دستورالعمل تجویز شیراطلاع کامل دارید؟
- ۲- آیا فرم مشاهده شیردهی جهت کلیه نوزادان تکمیل شده و مشاوره با مادر انجام شده است؟
- ۳- آیا ارجاع جهت شیر مصنوعی مطابق با دستورالعمل های ارسالی است؟
- ۴- آیا تجویز شیر مصنوعی براساس صورتجلسه می باشد؟
- ۵- آیا درخواست شیر مصنوعی و تحویل به مادر به موقع صورت گرفته است؟ (در زمان کمتر از یک هفته از تصویب در جلسه)
- ۶- آیا تعداد و تاریخ تحویل قوطی در پرونده کودک ثبت شده است و از مادر امضا گرفته شده است؟
- ۷- آیا خانه ۲۴ شناسنامه ممهور به مهرخانه بهداشت با ذکر شیرمصنوعی شده است؟ (در مراکز شهری توسط مسئول صدور کوپن و در مراکز روستایی توسط کمیته مهر خانه بهداشت)
- ۸- آیا در مورد نحوه تغذیه با شیر مصنوعی آموزش های لازم به مادر ارائه شده است؟

چند نکته برای ایجاد نظم و سرعت عمل :

جهت ایجاد نظم و سرعت عمل در کارها موارد ذیل را رعایت کنید:

- ۱- ترتیب چیدمان فرم ها در پرونده خانوار (۱- فرم پیش از بارداری ۲- فروهای مراقبت بارداری ۳- فرم های مراقبت پس از زایمان ۴- فرمهای مراقبت کودک سالم، فرم مراقبت کودک بیمار ۵- فرم های

تنظیم خانواده (فرم‌های جدید روی فرم‌های قدیمی مثلاً فرم مراقبت کودک جدید روی فرم مراقبت کودک قبلی قرار گیرد).

۲- فرم‌های آماری هر واحد را توسط نشانه‌ای از سایر فرم‌ها جدا کنید. فرم‌های یکسان بر اساس ماه پشت سرهم در زونکن قرار گیرد.

۳- زونکن بایگانی دستورالعمل‌ها از زونکن بایگانی نامه‌ها جدا باشد.

۴- نامه‌های ارسالی هر واحدی در زونکن توسط نشانه‌ای مجزا شود.

۵- نمابر و تلفنگرام حاوی پیام‌های فوری است. قبل از هر کاری بخوانید و اقدامات مربوط را انجام دهید.

۶- تا زمانی که نامه‌ای را پاسخ نداده‌اید، در پوشه نامه‌های در دست اقدام نگهداری کنید.

۷- اقدام انجام شده به صورت کتبی یا تلفنی را پایین برگه یا تلفنگرام یادداشت و سپس بایگانی کنید.

۸- فصلنامه‌ها و جزوات ارسالی را مطالعه کنید.

۹- حداقل سالی ۱-۲ بار بوکلت چارت‌ها و راهنمای آن‌ها را مطالعه کنید.

۱۰- به کودکان مراقبت ویژه توجه خاصی داشته باشید. به یاد داشته باشید که هدف از مراقبت‌های کودکان

علاوه بر ارتقای سلامت کودکان سالم، کشف موارد نیازمند مراقبت ویژه و کمک به آنان تا حصول بهبودی است.

در صورت نیاز به آموزش مطلب جدید یا بازآموزی و داشتن هر گونه انتقاد و پیشنهادی مرکز بهداشت را مطلع سازید.

نکاتی برای پایش‌کنندگان برنامه کودکان:

- نتیجه معاینات اولیه پزشک یا معاینه کودک بیمار ارجاع شده را با فرم‌های مانا و کودک سالم

تکمیل شده توسط پرسنل بهداشتی چک کنید. در صورت اشکال در عملکرد پرسنل، نحوه‌ی

ارزیابی و طبقه‌بندی صحیح را به آن‌ها آموزش دهید.

- برای تکمیل قسمت ثبت فرم پایش کودک سالم و مانا، از فرم‌های تکمیل شده در دوره جدید بازدید به صورت رندوم انتخاب کنید به طوری که درمورد کودک سالم حتماً پرونده ۲ کودک زیر ۲ ماه و ۲ کودک بالای ۳ سال نیز کنترل شود. از بوکت چارت‌ها و فلوچارت ارسالی جهت بررسی عملکرد پرسنل به عنوان راهنما استفاده کنید.
- در قسمت مشاهده دقیقاً نظارت کنید که مراقبت‌ها طبق استاندارد و به طور صحیح انجام گیرد.
- در صورت عدم وجود مراجعه‌کننده از طریق ایفای نقش، عملکرد پرسنل را پایش کنید. (قسمت مشاهده کودک سالم)
- همان‌طور که می‌دانید در فرم پایش هر قسمت که صحیح انجام گیرد با علامت (✓) و هر اشتباه با (صفر) مشخص می‌شود. چنانچه ارزیابی مورد نیاز نباشد (-) بگذارید. «مثلاً در قسمت ارزیابی دور سر کودک ۵ ساله (-) گذاشته شود»
- در قسمت پیگیری چنانچه زمان مراجعه بعدی «اعم از ویژه یا سالم» صحیح ثبت شده بود. قسمت پیگیری (✓) زده شود. سایر ردیف‌ها در صورت نیاز به آن مراقبت ویژه و انجام صحیح یا عدم انجام علامت زده شود. نشانگر (✓) برای انجام پیگیری طبق دستورالعمل (۰) برای عدم انجام پیگیری یا مراقبت پیگیری ناقص و (-) برای عدم نیاز به پیگیری می‌باشد.
- جمع تیکها و جمع (تیکها و صفرها) را در انتهای هر بخش ثبت کنید.
- در مصاحبه با مادر:
- در صورتی که کودک وی طی ۲-۳ هفته گذشته به بیماری اسهال یا سرماخوردگی مبتلا بوده عملکرد و آگاهی مادر ارزیابی شود.
- قسمت تغذیه فقط جهت مادران کودکان کمتر از ۲ سال بررسی شود.

- در قسمت تجهیزات موارد کمبود یا نقص را مشخص کنید.
- در قسمت دارو تعداد قلم‌های موجود را بنویسید: مثلاً ۳ قلم از ۹ قلم داروی مانا (در مراکز روستایی) یا ۲ قلم از ۲ قلم مکمل رشد (در کلیه مراکز).
- همخوانی دفاتر پیگیری با فرم‌های پرونده خانوار و ... را بررسی کنید.
- به منظور اطمینان از انجام صحیح مراقبت‌ها و آموزش کافی مادر با چند مادر به صورت حضوری و تلفنی مصاحبه کنید.
- کارت‌های واکسن را از نظر ثبت منحنی‌های رشد چک کنید.
- آیا صورت جلسات آموزشی با توجه به برنامه عملیاتی، تعداد مراجعات و بیماری‌های شایع فصل کودکان و ... کافی است، آیا صورت جلسات کامل تکمیل شده، با چند شرکت‌کننده به صورت تلفنی یا حضوری مصاحبه کنید.
- پسخوراند بازدید قبلی خودتان یا سایر کارشناسان را مطالعه کنید. آیا اقدامات لازم صورت گرفته است، براساس آن و نتایج بازدید فعلی، پسخوراند بازدید را بنویسید.
- نتایج پایش هر دوره را بررسی کنید. در صورت کسر امتیاز فرم‌های مربوط به همان قسمت را مشاهده کنید. عملکرد، تجهیزات، فرم‌ها، داروهای کدام خانه بهداشت مشکل داشته که باعث افت امتیاز مرکز شده است؟ اقدام لازم جهت رفع مشکل را انجام دهید.
- تشویق پرسنلی که کار خود را صحیح انجام داده یا جهت بهبود کمی و کیفی خدمات اقدام نموده‌اند را فراموش نکنید.
- به یاد داشته باشید در هر بازدید پیگیری ویزیت نوزادان جدید و بررسی اقدامات انجام شده جهت کودکان مشکل‌دار در اولویت قرار دارند.

همکار گرامی! شما بهترین نیروی مجري و مرتبط با مراجعين هستيد و مي
توانيد با پيشنهادات سازنده خود ما را در رفع مشكلات
و بهبود نتايج ياري دهيد.

موفق باشيد